Трибуна вільного українського слова на вільній американській землі

СВОБОДА SVOBODA
УКРАЇНСЬКИЙ ЩОДЕННИК UKRAINIAN DAILY

Адреса Редакції і Адміністрації: "Svoboda", 81-83 Grand St., Jersey City, N. J.
Тел.: HEnderson 4-0237
УНС: HEnderson 5-8740

РІК LXII. Ч. 198. ДЖЕРЗІ СИТІ і НЮ ЙОРК, П'ЯТНИЦЯ, 14-го ЖОВТНЯ 1955. П'ЯТЬ ЦЕНТІВ — FIVE CENTS JERSEY CITY and NEW YORK, FRIDAY, OCTOBER 14, 1955. No. 198. VOL. LXII.

АМЕРИКАНСЬКИЙ ЛЕҐІОН ПРОТИ ЮНЕСКО

ПРОТИВНИКИ ЦІЄЇ СВІТОВОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ ПЕРЕМОГЛИ НА КОНВЕНЦІЇ; ДЕЛЕҐАТИ ДОМАГАЮТЬСЯ, ЩОБ КОНҐРЕС ПРИПИНИВ ПОШИРЮВАННЯ „ПІДРИВНИХ" МАТЕРІЯЛІВ ЮНЕСКО

Маямі, Флорида. — Американський Леґіон на конвенції великою більшістю прийняв резолюцію, в якій виступає проти діяльности Виховної, Наукової і Культурної Організації (ЮНЕСКО), яка діє при Об'єднаних Націях. В цій резолюції Американський Леґіон домагається, щоб Конґрес уневажнив закон, згідно з яким існує й діє окрема Комісія ЗДА для справ ЮНЕСКО, хоч і не домагається, щоб ЗДА відкликали своїх делеґатів з цієї світової організації. В останніх днях видко було ворожі настрої проти ЮНЕСКО на конвенції, і тому на ті наради, де мало відбутися голосування над резолюцією, прибуло дуже багато делеґатів, але провід зборів не допустив до дискусії, і оборонці не могли вияснити свого становища. Цей виступ проти ЮНЕСКО тим дивніший і несподіваний, що влітті окрема шестичленна комісія вирішила, щоб Леґіон скасував своє неґативне становище проти цієї організації при ОН. Цьогорічна резолюція підтримує становище Леґіону проти ЮНЕСКО з 1953 року, коли Леґіон голосував за тим, що ЮНЕСКО поширює „підривні матеріяли" в цій країні. В 1954 році Леґіон відмовився вислати своїх делеґатів до Комісії ЗДА для справ ЮНЕСКО. В окремому пункті резолюції домагається Леґіон, щоб поведено слідство, в який спосіб ЮНЕСКО вмішується до виховних справ в цій країні. Коли ЗДА скасують окрему комісію для справ ЮНЕСКО, то це буде великий удар для цієї світової організації, хоч ЗДА не відкличуть своїх делеґатів з неї. Крайова Комісії ЗДА для Справ ЮНЕСКО складається з представників неурядових організацій, і вона діє як зв'язковий між ЮНЕСКО і виховними, науковими та культурними організаціями в ЗДА та поширює матеріяли цієї організації. В резолюції домагаються, щоб Управа Леґіону опублікувала матеріяли Комісії для Американізму при Американському Леґіоні, в яких стверджувано, в чому є шкідливість ЮНЕСКО. Американський Леґіон вже три роки виступає проти цієї світової організації тому, що в ній мають діяти люди, які є атеїстами, комуністами і прихильниками світового уряду. Ці матеріяли про якийсь казковий світовий уряд ця організація поширює також і в ЗДА. Перед голосуванням було чути голоси, які домагалися дискусії, але командант Леґіону Сіборн П. Коллінс зарядив голосування без дискусії.

Опінія Айзенгавера не матиме впливу на вибір республіканського кандидата

Вашинґтон. — Республіканський сенатор Гомер Е. Кейпгарт, який вернувся з поїздки до Европи, заявив, що, на його думку, опінія президента Айзенгавера не матиме впливу на те, кого республіканці виберуть кандидатом на президента. Кейпгарт заявив на пресовій конференції, що опінія Президента Айзенгавера може дещо [illegible] рекомендованому [illegible] але вона не буде вирішна, і тому на республіканській номінаційній конвенції буде йти відкрита боротьба між численними кандидатами на президентуру. Кейпгарт гадає, що Президент взагалі не буде нікого виставляти як свого кандидата, якщо стан його здоров'я не дозволить йому самому кандидувати.

„Колюмб мусів би тепер чекати 10 років на дозвіл прибути до ЗДА"

Ню Йорк, Н. Й. — Нюйоркський губернатор Аверел Гарриман, промовляючи на прийнятті в навечеря „Дня Колюмба", сказав, що якби Колюмб хотів тепер прибути до Америки, то мусів 10 років чекати на черґу, згідно з італійською квотою. Після 10-ох років він мусів би пройти всі перевірки згідно з теперішнім імміґраційним законом, виповнити численні квестіонарі й знайти спонзора в ЗДА. Якби йому не спприкрилося те все робити, та, можливо, після 10-ох років вичікування він міг би побачити статую Свободи. Гарриман заявив, що теперішній імміґраційний закон завдає шкоди гордій американській традиції, і тому цей закон треба основно змінити. На цьому прийнятті було 2,500 осіб, між ними італійський амбасадор, посадник Ню Йорку, голови Крайових Комітетів обох великих партій та редактор італійського щоденника „Іль Проґресо".

В АМЕРИЦІ

● Поліційне Бюро Безпеки в Ню Йорку повідомляє, що попереднього тижня число автомобільних випадків збільшилося в порівнянні з тим самим тижнем 1954 року. Усіх нещасливих випадків було цього року від 2-го до 8-го жовтня 695, а минулого року — 586. Цього року бумо поранених осіб в цьому тижні 954, а минулого рок — 739. Від початку року було в Ню Йорку поранених в автомобільних катастрофах 34,-104 особи, а минулого року в тому самому часі — 32,928.

● У Массачусетському Федеральному Суді мав відбутися процес проти Ліона Дж. Кеймина, який відмовився зізнавати перед Сенатською Комісією, що її головою був Джозеф МекКарті. Коли МекКарті ввійшов до суду, публіка привітала його оваціями, і суддя, на пропозицію адвоката, відклав розправу, зважаючи на те, що присяжні могли попасти під вплив тих овацій.

● Командант стратеґічного летунства ЗДА ґен. Джордж Кенні заявив, що в найближчому часі воднева бомба буде „більша, ліпша і сильніша" в порівнянні з теперішньою, і найближча війна триватиме „день або два дні, або навіть кілька годин".

● Ліхтенштайнський коронний принц Емануель відбув перший лет на джетовому літаку з летовища на Лонґ Айленді коло Ню Йорку. Цей князь перебуває в ЗДА як представник Хлоп'ячих Скавтів.

● На дах 21-поверхового дому в Шикаґо гелікоптер завіз скляну шибу розміром 7 × 8 стіп. Летунові за це заплатили 800 долярів. Коли б її доставили іншим способом, то це коштувало б 1,200 долярів. Елевейтором піднести було її неможливо з огляду на її розмір.

● Бувший президент Геррі С. Труман прибув до Ню Йорку з дружиною, щоб привітати свою доньку Марґарет, яка вернулася з Европи, де була два місяці. Один з журналістів, бажаючи зробити світлину, попросив панства Труманів, щоб обняли свою доню, але панна Труман сказала, що вони, вітаючись, ніколи не обнімаються і не цілуються. Журналіст міг їх сфотографувати лише тоді, як вони йшли попід руки з корабля.

● Голова Корпорації Амерікен Моторс, Джордж Ромні, заявив, що в найближчому часі продукуватимуть в ЗДА переважно малі авта, бо в багатьох родинах по кілька осіб мають вже свої власні авта, і тому попит на великі авта зменшився.

● Секретар летунства Доналд А. Кворлес заявив, що Летунська Академія в Денвері, Колорадо, приймає до першої кляси тільки 300 кадетів, бо на більше число немає місця. Новий будинок цієї академії буде готовий 1958 року, і тоді до першої кляси прийматимуть по 500 кадетів. Минулого року прийнято також 300 кадетів.

НОВИЙ ЧЛЕН РАДИ БЕЗПЕКИ

Суддя найвищого Суду Вільям О. Дуґляс (зліва) заприсягає у Вашинґтоні колишнього губернатора стейту Арканзас — Френсиза Черрі, на становище контрольної ради для справ підривних дій.

Стассен — про небезпеку війни

Кензас Сіти, Мо. — Асистент Президента в справах світового роззброєння Гаролд Е. Стассен заявив на 28-ій річній конвенції Майбутніх Фармерів Америки, що вільний світ не має права спочити на лаврах в самозадоволенні теперішніми успіхами. „Чорної перспективи нищівної війни не зліквідовано, а тільки трохи її зменшено", — сказав Стассен. На його думку, найкращий шлях до миру — це прийняття пляну Айзенгавера про взаємну контролю зброєнь. Стассен говорив також про прийдешні великі зміни у сільському господарстві внаслідок використання атомової енерґії. Крім Стассена, промовляв ще сенатор рільництва Езра Тефт Бенсон, який, між іншим сказав, що „найгірше для фармерів вже минуло".

День Колюмба відзначено парадами й урочистими походами

Ню Йорк. — День Колюмба, що припадає на 12 жовтня, відзначено в Ню Йорку урочистим походом, що пройшов П'ятою евеню від 44-тої до 84-тої вулиці. Як стверджують, це була одна з найбільших парад в історії святкування цього дня. В поході взяло участь коло 85,000 осіб із 70 оркестрами. Приглядалося параді понад один мільйон людей. До гарного відбуття паради спричинилася у великій мірі гарна й тепла осіння погода. День Колюмба відзначено парадами і походами теж і в інших містах і стейтах. День цей не є загально-національним святом і його відзначають офіційно тільки в 36 стейтах З'єдинених Держав і в Порто Ріко.

Гомфрі конферуватиме з Айзенгавером

Денвер, Колорадо. — Лікарі дозволили, щоб секретар скарбу Джордж М. Гомфрі, один із найбільш довірених і впливових співробітників Айзенгавера, міг в суботу конферувати з президентом Айзенгавером. Дехто вважає, що Гомфрі є можливим республіканським кандидатом на президента, коли Айзенгавер не схоче кандидувати. Президент видужує згідно з передбаченням лікарів і розмовляв два рази з своїм братом д-ром Мілтоном Айзенгавером, президентом Пенсилвенійського Університету. Президент може відбувати конференції, бо д-р Пол Д. Вайт заявив в неділю, що як Президент не буде змучений 25-хвилинною розмовою з Доллесом, то зможе конферувати і з іншими своїми помічниками. Дехто з радіових коментаторів між майбутніми кандидатами на президента згадує і Президентового молодшого брата д-ра Мілтона Айзенгавера. Мілтон — це перший з чотирьох братів Айзенгавера, який відвідав Президента.

Американська фльота незабаром матиме кружляк з керованими стрільнами

Вашинґтон. — Представник воєнної фльоти повідомив, що незабаром буде закінчена будова першого кружляка „Бостон", який зможе стріляти керованими стрільнами, що летять із швидкістю більшою від звуку. Кружляк „Канберра" перебудовують в такий спосіб, щоб з нього також можна було стріляти керованими стрільнами, але він буде готовий аж на другий рік. Це будуть перші в світі кораблі, з яких можна стріляти керованими стрільнами. Вони охоронятимуть літаконосці і доповнюватимуть їх бойову силу в боротьбі проти ворожого летунства.

КОМУНІСТИ ПРОПОНУЮТЬ ЗБРОЮ ТАКОЖ ІЗРАЇЛЕВІ

Вашинґтон. — Совєти і їх сателіти за приказом з Москви запропонували не тільки арабам, але також жидам продаж і доставу зброї — таку сензаційну інформацію дістали офіційні американські чинники. Вправді Ізраїль не дістав такої пропозиції безпосередньо від совєтського уряду, але він дістав її посереднім шляхом. І так у Вашинґтоні один комуністичний „дипломат" заявив одному ізраїльському кореспондентові, що Ізраїль може також дістати зброю від комуністів. У Швайцарії чехо-словацька господарська місія підійшла з подібною пропозицією до представників Ізраїлю, заявивши, що продаж зброї Єгиптові відбувається на „строго комерційній базі" і що тому ніщо не стоїть на перешкоді продажу зброї також Ізраїлеві. Подібні завваги дістали ізраїльські репрезентанти в Ню Йорку, при чому сказано їм про можливість такої трансакції також „з іншими комуністичними державами" під якими треба б розуміти Польщу чи Румунію, як ті держави, що могли б експортувати зброю. Представник Ізраїлю заявив, що Ізраїль не прийняв би такої совєтської пропозиції, спроваджуючи зброю тільки від Заходу та здаючи собі справу, що продаж комуністами зброї арабам і жидам має політичну ціль — довести до перегонів у збросні на Близькому й Середньому Сході з очевидним наслідком — значного загострення тамошньої атмосфери.

Совєти протестують проти приступлення Ірану до середньосхідного бльоку

Теґеран. — Совєтський Союз запротестував проти приступлення Ірану до пакту взаємної оборони, існуючого поміж Англією, Туреччиною, Іраком і Пакістаном. Спершу той пакт заключили були Туреччини й Ірак 24 лютого ц. р., 4 квітня ц. р. приступила до нього Англія, а 23 вересня Пакістан. Іран зголосив свою готовість також приступити туди три дні тому. У совєтському протесті кажеться, що участь Ірану в тому пакті „не погоджується з інтересами консолідації миру і безпеки" та „противиться добрим сусідським взаєминам" з СССР. Совєти інтерпретують згаданий пакт, як „формацію військових груп на Близькому й Середньому Сході, як інструмент деяких аґресивних кіл, що не є зацікавлені в консолідації миру та міжнародної безпеки". Протест Совєтів був переданий безпосередньо в усній заяві Молотова іранському амбасадорові в Москві.

Торговельне порозуміння між Совєтами і Канадою

Оттава, Канада. — Одночасно опубліковано повідомлення в Канаді й Москві про те, що канадійський міністер закордонних справ Лестер Б. Пірсон порозумівся з Нікітою Хрущовим і А. Булґаніним щодо широкої торгівлі між Канадою і СССР на взаємних упривілейованих умовах. Пірсон перебував цілий тиждень в СССР, а кінцеве порозуміння осягнув в Місхорі (Крим), де обидва совєтські достойники перебувають на відпочинку. Провідна думка цього торговельного порозуміння така, що кожна з обох держав трактуватиме імпорт договірної сторони в такий спосіб, як трактуватимуть її імпорт. Тепер треба ще опрацювати деталі цього торговельного порозуміння, і через два або три тижні в тій цілі виїде до Канади совєтська торговельна делеґація.

Параґвайський уряд інтернує Перона оподалік від арґентинського кордону

Асунсіон. — Параґвайський уряд вирішив інтернувати кол. арґентинського президента Хуана Д. Перона в місті Вілларіка в центральному Параґваю. Досі перебував Перон в Асунсіоні, в домі одного із своїх приятелів, багатого арґентинця, який живе постійно в Параґваю. Прибувши до Асунсіону, Перон відбув розмову з журналістами, в якій заперечив повідомлення про свою резиґнацію з уряду президента Арґентини і заповів свою участь в діяльності перонівської партії. Заявив теж, що, якщо б відбулися вибори в Арґентині, то він одержав би 70 процент усіх голосів. Проти цього виступу Перона запротестував гостро новий арґентинський уряд і почав вимагати, щоб Параґвай відмовив Перонові права перебування на його території. Параґвайський уряд відповів, що це суперечило б прийнятим у південній Америці постановам про право азилю для політичних втікачів і погодився тільки інтернувати Перона в середущому Параґваю, в місті Вілларіка, віддаленому 75 миль від арґентинського кордону. Якщо Перон не погодиться на це інтернування, то він мусітиме виїхати з Параґваю.

ПРЕЗИДЕНТ ПРИЙМАЄ СОВ. ПРОЄКТ КОНТРОЛІ КОНЦЕНТРАЦІЇ ВІЙСЬК

ПРЕЗ. АЙЗЕНГАВЕР ВІДПОВІВ НА ЛИСТА БУЛҐАНІНА В СПРАВІ РОЗЗБРОЄННЯ

Москва. — У заступництві неприявного в Москві Булґаніна Молотов прийняв в середу 12 жовтня ц. р. відповідь през. Айзенгавера на листа Булґаніна з 19-го вересня в справі роззброєння. Нав'язуючи до пропозиції през. Айзенгавера, робленої під час Женевської конференції про виміну інформаціями про стан збройних сил і про право взаємно оглядати й контролювати летунством військові об'єкти в ЗДА й Совєтах, Булґанін звертав був увагу, що така летунська інспекція матиме в нинішніх часах мале практичне значення, бо щоб дійсно не дати себе заскочити несподіваним ворожим вискоком, для цього треба би переводити інспекцію по всіх ключових пунктах комунікації, на залізницях, портах і шляхах, де йшла б ворожа концентрація збройних сил. Таку вимогу Булґаніна західні чинники вважали неспрйнятливою і коментували її, як свідоме бажання Совєтів спричинити невдачу розмов про роззброєння та мати арґумент, чому Совєти не могли погодитись на пропозицію Айзенгавера. Тим часом през. Айзенгавер погодився тепер у принципі на ту вимогу Булґаніна, зв'язуючи її з прийняттям власного проєкту про летунську контролю та вважаючи її тільки засобом до „виказання духа неаґресивности по обох сторонах". Лист през. Айзенгавера взагалі дуже короткий. — Він заповідає широку відповідь на довгого Булґанінового листа з 19-го вересня, зазначаючи, що детайлі відповіді мусять бути підготовані помічниками Президента, які вже ведуть свою працю. Президент зазначив теж, що довшу відповідь зможе надіслати тоді, коли лікарі дозволять йому працювати більше, як тепер. Президент потверджує, що його Женевська пропозиція не була подумана, як „загальне лікарство"; а тільки як засіб „створення свіжої атмосфери яка могла б розвіяти багато з теперішнього страху й підозріння". Це, мовляв, — „уможливило б краще зробити поступ в напрямку вичерпних плянів про інспекцію, контролю і редукцію зброєння, що виправдали б великі надії наших народів і мабуть цілого світу". „Я не забув — кінчається лист Президента, Вашої пропозиції щодо встановлення інспекційних груп в ключевих пунктах наших країн, і коли Ви вважаєте, що це допомогло б до створення кращого духа, що про нього я говорив, — то ми могли б це також прийняти". — Лист Президента був обмиркований на його конференції з державним секретарем Доллесом в одній кімнаті шпиталю в Денвері, де все ще перебуває Президент. Він мав 25-хвилинну розмову з державним секретарем.

Захід невдоволений повільним темпом німецького зброєння

Париж. — Конференція високих військових репрезентантів 15-ти держав, членів Організації Північно-Атлантійського Пакту, завернула Західній Німеччині її звідомлення про обмежені фінансові засоби, які не дозволяють Західній Німеччині видавати більше, як 9 більйонів нім. марок річно на зброєння, без наражения держави на важку господарську кризу. Західньо-німецька армія силою пів мільйона вояків мала бути створена впродовж трьох років приблизним коштом 50 до 60 більйонів марок. Очевидно, що призначення по 9 більйонів річно простягнуло б створення армії на 6 років. Крім того взагалі західні військовики невдоволені повільним темпом західньо-німецького зброєння. Так, напр., в Західній Німеччині не покликано ще нікого до війська на підставі закону про рекрутацію в цьому році 6,000 старшин і технічно-вишкільного персоналу, дармащо зголосилось багато більше добровільців.

У Парижі остаточно узгіднять тактику Заходу на Женевській конференції

Париж. — 24 жовтня ц. м. відбудеться у Парижі конференція уповноважених фахівців 3-ох західних великодержав, які остаточно узгіднять тактику, яку ті держави мали б вести одностайним фронтом на конференції міністрів закордонних справ, що з'їдуться 27 ц. м. у Женеві. Покищо існують різниці поглядів між Лондоном і Вашинґтоном у такому пункті: Вашинґтон уважає, що не треба робити завеликих концесій Совєтам у справі загально-европейського пакту безпеки, поки невідомо, чи Совєти погодяться на об'єднання Німеччини на сприйнятливих умовинах. Зате Лондон вважає, що запропонування такого приємного Совєтам пакту облегшило б можливості дістати згоду СССР на об'єднання Німеччини. Зате Захід однозгідний, що об'єднання Німеччини може прийти тільки на такій базі: 1) справа існування НАТО не може бути предметом торгу ані дискусії, 2) не можна встановити системи европейської безпеки без об'єднання Німеччини і 3) тільки об'єднана Німеччина може рішати про свою майбутню закордонну політику.

ВІСТІ З-ПОЗА ЗАЛІЗНОЇ ЗАСЛОНИ

(За совєтською пресою і радіо)

ГОСТРІ ЗАХОДИ ПРОТИ ПОРУШНИКІВ ПАРТІЙНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Совєтська преса затурбована масовою втечею до міст керівних комуністів, висланих на працю в сільські місцевості. Під заголовком „Ліберальне відношення до порушників дисципліни" вміщує на цю тему статтю „Правда" з 28 вересня. Ось деякі приклади з цієї статті: „Свого часу відряджено до Жирятинського району на постійну працю групу партійних працівників. Але більшість з них не залишилася в районі. Тоді, як питали одного з них, тов. Стрижака, чи хоче поїхати в район, він відповів: „Я — солдат партії. Куди мене пошлють, там і буду працювати". Але минуло небагато часу, і цей „солдат" утік з району, вернувся до міста і влаштувався начальником... піонерського табору. За рік з колгоспів цього району вивтікало коло 20 керівних працівників. З 16 комуністів, висланих до Красногорського району, 10 вернулись на старі місця. У Клетнянській МТС за півтора року двічі поновилися кадри керівників. Фактів дезерції в інших районах ще більше. Зовсім зле з кадрами районного звена. Їх переставляють з одного місця на друге, не зважаючи на те, що деякі з них цілком скомпромітували себе на попередній роботі. Пора зрозуміти, — закінчує свою статтю партійний „бос", що без зміцнення кваліфікованими кадрами колгоспів і МТС не можна розв'язати завдання піднесення сільського господарства.

У НІЖИНІ ВЖЕ „ПОБУДУВАЛИ" СОЦІЯЛІЗМ

А як саме цей „соціялізм" виглядає, про це пишуть в листі до редакції „Радянської України" з 25 серпня ц. р. його мешканці: „Ми, мешканці вулиці Нижньозерної в Ніжині, терпимо великі незручності: тут немає колодязя, не закінчили проведення електрики, вулиця не забрукована. Починаючи від 1952 року, ми поодинці й колективно зверталися до відділу комунального господарства, до виконкому Ніжинської міської ради з просьбою допомогти впорядкувати наш побут. Чотири роки тому нас повідомили: „Щодо колодязя для громадського користування, то така допомога може бути подана тільки в 1953 році, тому, що через відсутність будівельних матеріялів подати допомогу в 1952 році не можемо". З того часу минув не один рік, а виконком так і не виконує своєї обіцянки. В минулому році у відповідь на нашу скаргу нам заявили, що в другому кварталі Нижньоозерна вулиця буде забрукована. Але насправді цього не зроблено й досі. Зробили тільки „грейдеровку", тобто виорали вулицю, і навіть не прокоткували її, так, що тепер тут або непролазне болото, або хмари пилюки. А щодо освітлення, то голова виконкому Л. Гузієнко написав нам, що через відсутність в цьому році коштів провести електрику на Нижньоозерну вулицю немає можливости...'

НОВИЙ СВІТОВИЙ РЕКОРД НІНИ ОТКАЛЕНКО

24 вересня в Загребу (Юґославія) відбулися міжнародні змагання з легкої атлетики, в яких брали участь спортовці Юґославії, Совєтського Союзу, Угорщини, Данії, Румунії і інших країн. Українська спортсменка Ніна Откаленко в бігу на 800 метрів встановила новий світовий рекорд, пробігши цю відстань за 2 хвилини 5 секунд. Це — вище від попереднього світового рекорду, встановленого нею ж на недавніх міжнародних змаганнях в Беоґраді. У змаганнях, що продовжувалися 25 вересня, рекорд в бігу на 3,000 метрів встановив Володимир Куць, який осягнув час 8 хвилин 2,6 секунди.

В СВІТІ

● До Англії прибула на 5 днів з офіційною візитою совєтська морська воєнна фльота, репрезентована кружляками „Свердлов" та „Суворов" і фльотилею з 4-ох нищильників. Совєтські морські старшини відвідали могилу комуністичного святого — Карла Маркса, похованого на цвинтарі в Лондоні, — в товаристві старшин англійської королівської фльоти.

● З німецькими поворотцями прибув до Західньої Німеччини Дітер Фріде, якого в 1947 році комуністи виманили з Західнього Берліну до Східнього й там заарештували. Він — антикомуністичний журналіст. Його без суду засудили за „шпигунство" на 10 років в'язниці, з яких він 8 років перевів у різних східньо - німецьких в'язницях і на совєтській Далекій Півночі. Совєтські власті заявляли, що нічого не знають про долю цього журналіста.

● Над Лондоном в останній вівторок звисла така густа мряка, що не видно було нічого за 20 ярдів. Покищо відомо про дві особи вбиті у вуличному русі.

● Совєтська амбасада в столиці Індії Ню Делі урочисто передала індійському прем'єрові Неру карого расового коня, що його Неру побачив на виставці коней в СССР і сподобав собі. Це — вияв вдячности Совєтів за прокомуністичну „невтральну" політику Неру в закордонних справах.

● Дієґо Рівера, світової слави мехіканський артист-маляр, прибув місяць тому до Москви радитися в тамошніх лікарів. Йому оперуватимуть пістряк в Ботківському шпиталі. Оператором буде проф. Фрумкін. Рівера позував московському скульпторові Ніколаєві Томському.

● У Західній Німеччині є військові частини ЗДА, Англії, Франції, Голляндії, Бельгії і Данії, як членів НАТО. Між цими державами й урядом Західньої Німеччини йдуть переговори про укладення окремого договору в цій справі.

СВОБОДА SVOBODA
український щоденник UKRAINIAN DAILY
FOUNDED 1893
Ukrainian newspaper published daily except Sundays, Mondays & holidays (Saturday & Monday issues combined) by the Ukrainian National Association, Inc. at 81-83 Grand Street, Jersey City 3, N. J.
Entered as Second Class mail Matter at the Post Office of Jersey City, N. J., on March 30, 1911 under the Act of March 8, 1879.
Accepted for mailing at special rate of postage provided for Section 1130 of Act of October 3, 1917 authorized July 31, 1918.
За кожну зміну адреси платиться 10 центів.
За оголошення редакція не відповідає і не зобов'язується повертати незамовлені матеріяли.
Адреса: "SVOBODA", P. O. Box 346, JERSEY CITY 3, N. J.

КОНТИНЕНТ ВОЛІ, ДЕМОКРАТІЇ І ПРОҐРЕСУ

Минулої середи всі країни Західньої півкулі відзначали, кожна на свій лад, її відкриття Христофором Колюмбом, що є рівнозначне з вступом її на світову історичну арену. В Північній Америці відзначають цю межову історичну подію як „День Колюмба", а в країнах Південної Америки святкують з цього приводу „День Раси", але всі ці відзначення і святкування мають приблизно той самий характер і проходять під тим самим знаком волі, демократії і проґресу, що став символом цього великого континенту. Під знаком волі і проґресу Америка була відкрита, і під цим знаком проходить вся її бурхлива історія. Під цим знаком вона продовжується і сьогодні у світовому маштабі.

Очевидно, що воля, демократія і проґрес не впали Америці з неба. Вони прийшли сюди, як ідеї, а стали дійсністю і перемогли в безупинному й незламному змаганні, в завзятій і жертвенній боротьбі проти їх заперечень: неволі, тиранії і назадництва. Америка при її відкритті була для европейського цивілізованого світу „незаписаною таблицею", і якщо на ній сьогодні так виразно виписано ці три слова: воля, демократія і проґрес, то виписали їх люди своїм серцем, умом і руками, виписали дослівно своєю кров'ю і своїм потом. Ніхто не буде твердити, що процес цей уже завершений, — на цьому великому континенті є ще багато місця на поліпшення, також і тут в одній чи другій країні трапляються одиниці чи групи, які намагаються завернути чи припинити цей процес, але це вже є, можна б сказати, хвилевий біль голови при здоровому організмі, що турбує, але не вбиває. Загальний розвиток із щораз більшим розгоном та силою йде широким і твердо вбитим шляхом волі, демократії і проґресу.

У зв'язку з „Днем Колюмба" появились в цій країні і деякі направду інтересні міркування та коментарі про ролю Америки. З поняттям волі, демократії і проґресу тісно зв'язане поняття взаємної допомоги, яке з черги сполучене з поняттям інтервенції, що заперечує поняття волі та демократії і належить до найбільш проскрибованих понять в американському лексиконі. Америка є проти інтервенції, проти втручання одного народу чи одної країни у внутрішні справи іншої. Вся концепція внутрішньої політики американського континенту і міжамериканських відносин побудована на базі „доброго сусіда", який не повинен приглядатись із заложеними руками з-за свого плота тоді, коли горить сусідова хата чи коли сусід хворий або потребує якоїсь допомоги, але ж не повинен вмішуватись у родинні непорозуміння сусіда, чи встрявати в його господарські справи і накидати йому свою думку.

Це — теорія і принципи, які, одначе, на практиці, в практичному поступуванні дуже комплікуються. В практичному бо поступуванні, навіть при найкращій волі, важко виключити все те, що могло б мати забарвлення „інтервенції". Наприклад, в одній чи другій південно-американській країні постають внутрішні політичні труднощі, і З'єдинені Держави, як політично і господарсько наймогутніший сусід, висловлюють тільки свою опінію, або, скажімо, з поспіхом дипломатично визнають змінену в перевороті владу — і це вже, хочуть того ЗДА чи не хочуть, — все ж таки є в більшій або в меншій мірі „інтервенцією".

Цю справу багатомовно вияснив Адолф Берле, колишній асистент державного секретаря, на конференції в справі поінформованости і волі американських країн, що відбулася минулого вівтірка в Заморському Пресовому Клюбі в Ню Йорку. Він твердив, що „неінтервенція в жадному разі не означає, що не може бути інтервенції ідей". Саме це твердження і таку концепцію варто привітати й запам'ятати. Вона бо далеко важливіша і конечніша в американській міжнародній, ніж міжамериканській політиці. Якщо п. Берле був речником офіціяльного американського становища і якщо офіціяльна американська політика визнає цей принцип, тоді з великою полегшею відітхнув би загрожений світ, зокрема поневолені народи, між ними й український. Тоді і „Голос Америки" і Американський Комітет та його „Радіо Визволення" не повинні були б соромливо завивати в папірці найкращі ідеї і символи цього континенту, але мусіли б сказати світові, поневоленим народам і Москві виразно та ясно, чого Америка хоче, в що вірить і до чого змагає, без побоювань, що стягне цим на себе закиди „інтервенції", яких, до речі, не щадить їй Кремль і без того.

Вважаємо, що саме у великій мірі завдяки „інтервенції ідей" американський континент став континентом волі, демократії і проґресу. Сьогодні цей континент став рішальним партнером у світовій політиці, і тому ця його інтервенція ідей повинна відбуватись у світовому маштабі. Це тим більше, що її, як свого порятунку, прагнуть і очікують мільйони людей, що їх силою тримають у неволі.

СЛОВО НА СТОРОЖІ

Українське слово, живе й утриване письмом, кілька разів у ході нашої історії виводило рідний нарід з майже безвихідного положення і створювало йому умовини для дальшого існування. Роля українського слова на крутих поворотах історії мала рішальний вплив на творення нових її розділів. Воно, те слово, на ділі доказувало, що твердження про перевагу духової сили над фізичною — не пуста фраза. Бо слово — це продукт збірного духа спільноти. Коли знемагало тіло України, до голосу приходив дух — і перемагав.

Встановлення християнства в Україні було епохальною історичною і культурною подією, але ця зміна не була можлива без книги, яка ширила й закріплювала Христову науку. Коли в XVI-XVII стол. над Україною нависла загроза духової загибелі, книжка в братській школі стала найголовнішим фактором першого відродження українського народу. Наприкінці XVII ст., коли по насильному знищенні Гетьманщини та Запоріжжя Україну накрила горобина ніч політичної й духової неволі, поява „Енеїди" Котляревського започаткувала друге відродження України. Чи треба пригадувати епохальну ролю Шевченкового „Кобзаря", що став джерелом нової модерної духовости українського народу з його вогнем боротьби і життєвою динамікою? Це ж „Кобзар", не чекаючи на 1919 рік, ще в 70-их роках минулого століття приєднав до національно пробудженої Центральної України Галичину й Буковину. Українське слово — це було дійсно „слово на сторожі", прославлене в Шевченковому „Подражанія XI псалму".

Але українське слово має ще й інші великі заслуги перед рідним народом. Його духова сила, його чар і краса розбудили національну свідомість і почуття любови та приналежности до свого рідного в серцях десятків і сотень найвизначніших діячів української культури. Воно виростило в них перші міцні паростки таланту, що потім став на послугу рідному народові.

Ось кілька прикладів з життя заслужених людей, що ще малими дітьми або юнаками ступили на шлях свого життєвого призначення під впливом рідного слова, живого або друкованого. Бориса Грінченка, що виростав під московськими впливами, врятувала для України „Енеїда" Котляревського і „Приказки" Гребінки. „На 13-му році я випадково дістав кілька томів „Основи", і оповідання Марка Вовчка, а потому „Кобзар" уже безповоротно напрямили мене на свідомий український шлях", — писав Михайло Коцюбинський в своїй автобіографії. Молоденьку дівчину Катрусю, що виросла поза межами рідного краю, пізнішу письменницю Катрю Гриневичеву, привели до української свідомости й до письменницької діяльности твори Івана Франка, яких вона слухала в рясних сльозах. Пригадаймо собі цей просто чудодійний вплив, що його мали збірники етнографічних записів М. Максимовича та його послідовників на цілу плеяду пізніших наших письменників. Але й незаписана народна творчість, казки, перекази, пісні і ін. своїми чарами виховали для української культури таких письменників і діячів, як Маркіян Шашкевич, Юрій Федькович, Пантелеймон Куліш, Олена Пчілка, Леся Українка, Сергій Єфремов, Микола Зеров і багато інших. Їх біографії з особливим притиском підкреслюють, що народна поетична творчість мала рішальний або переважний вплив на розвиток їх талантів і національної свідомости. Починалося від казки, що своїми чарами захоплювала уяву майбутнього письменника, а кінчалося на „Довбушеві", „Лісовій пісні" та ін.

Чи треба до того ще додавати, що те саме наше рідне мистецьке ідейно насnажене слово засівало любов до батьківщини та Божі й людські ідеали в серця сотень тисяч і мільйонів нашої молоді та всього народу? Які інші сили могли б виконати цю велетенську роботу? Їх немає! Роля слова, книги незаступна! І тому вороги так запекло їх винищували і винищують, знаючи, що тим самим вбивають душу народу, його культуру, його існування. І тому добровільне відступництво від рідного слова, літератури є духовим самогубством.

Коли мова про дитячу літературу, то вона в нас тепер жалюгідно вбога. Ніде правди діти, дитячих видань страшенно мало в порівнянні з нашою фінансовою спроможністю і... батьківським обов'язком. Не купуючи книжок, ми зneохотили підприємців до закладання дитячих видавництв. Наші діти можуть забути по-українському читати навіть тому, що не мають своєї лектури.

На тлі нашого посірілого обрію приємною появою вирізняється журналик „Веселка", який появляється щомісяця на 16 сторінках великого формату. Складім його на пробу вдвоє або вчетверо до звичайного розміру дитячих книжечок, і матимемо як-не-як показне ілюстроване видання, що є доброю лектурою для дітей. Це дійсно незвичайний подарунок нашим Марусям і Андрійкам! Вони люблять його і радо беруть у руки. Ще радніше вони будуть простягати до нього рученята, коли він всміхнеться до них гарними кольорами (якщо цього захочуть батьки). Тяга дітей до книжки — природнє явище. Найбільший геній світу Гете малим хлопцем купував собі в антикварні книжки за гроші, що їх діставав на цукерки. Геній України Шевченко малою дитиною „списував" Сковороду і „Тріє царіє со дари"... в бур'янах. Це — приклад, чого дитина хоче. Ми купуємо нашим дітям донесхочу цукерок і шоколяди, а дешевшу від солодощів книжку залишаємо без уваги під верствою пороху в книгарні.

Подумаймо: чи можна заперечити, що між нашими дітьми ростуть нові Шевченки, Франки, Лесі Українки? Чи можуть вони з'явитись без допомоги книжки, без того духового середовища, яке їм дає рідне слово? А втім, не всі будуть світичами нашої культури, але всі повинні стати взірцевими членами спільноти, в якій живуть, і добрими дітьми народу, що дав їм свою кров і свої заповіти. Всі вони, незалежно від того, чим будуть і де житимуть, потребують для свого духового росту опіки того незаступного сторожа, яким є рідне слово.

Тому в жовтні, місяці друкованого слова, допоможім нашим дітям мати свою пресу, свій журналик „Веселку". Добровільною доплатою до „Свободи" створім і на цей рік фонд „Веселки", справжнього джерела радости й науки, що роз'яснить і розвеселить посірілі, вилинялі будні життя нашого молодого покоління.

Р. З.

СКАНДАЛЬНА ІСТОРІЯ З МОЛОТОВИМ

У зв'язку з останньою історією, що несподівано розігралася в Кремлі, сполошивши комуністичних ортодоксів, мимохіть знову пригадується стара, бузувірська Москва 17 століття. Це ж тоді рубали голови та втинали язики фанатикам-розкольникам за їхнє „двоєперстіє", а самі вони — на знак протесту проти „зловредних новшеств" у справлених Никоном церковних книгах — замикалися цілими гуртами по хатах і спалювали себе живцем. Чи не найбільш кольоритною постаттю з тих часів залишилася й донині похмура, розкуйовджена постать протопопа Авакума, непримиренного борця за „істинную веру". Тоді ще в розпорядженні московських царів не було концентраційних таборів та інших способів „перевиховування". Техніка поборювання ідеологічних противників стояла тоді на дуже низькому рівні. Отож, протопопа Авакума просто вкинули були в глибоку яму, і звідтіль він, „лайя і руками потрясая", провадив далі дискусію з інакомислячими.

„Найпроґресивніша в світі" наука Маркса-Енґельса, розвинена Леніним, а вдосконалена Сталіним, давно вже втратила риси, властиві кожній науці. Комуністи, хоч як люблять себе називати „проґресистами", є вже нині найбільшими ретроградами і консерватистами. Наука їхня з роками оформилася в своєрідному „комуністичному корані" з недоторкальними доґмами і раз на завжди прийнятими істинами, яких вони твердо тримаються. Це зовсім недавно потвердив найчільніший із Сталінових наслідників, заявивши в Москві чужоземним гостям, що, мовляв, скорше рак на дні морському свисне, як комуністи зречуться своєї марксо-ленінської віри. Скам'янілість і реґресивність комуністичної віри рятує від остаточного омертвіння її „діялектичність", чи то пак досконало розвинена безпринципність, що в кожній скрутній ситуації розгрішає комуністичних вождів від усіх гріхів, дозволяючи їм, всупереч основним доґмам, запроваджувати НЕП, відкривати церкви, чіпляти на плечі пролетарським полководцям генеральські еполети і допускатися всяких інших єресей в ім'я цілі, що оправдує засоби.

Вертаючись до заголовку статті, розглянемо деякі деталі скандальної історії, що сталася цими днями з найстаршим большевиком, 65-річним ленінським учнем.

Отож, 10 вересня ц. р. в „Коммунист'і", органі Центрального Комітету партії, опубліковано лист міністра закордонних справ СССР В. Молотова, в якому він кається за свій виступ на засіданні Верховного Совєту, що відбулося ще 8 лютого ц. р., тобто майже за вісім місяців перед опублікуванням цього листа. Тоді, на тому засіданні, Молотов заявив, що, мовляв, враз із Совєтським Союзом, де вже заложено підвалини соціялістичного суспільства, працюють також країни „народних демократій", які ставлять щойно перші кроки в напрямі до соціялізму.

Єретична формула! Брутальне потоптання совєтського „корану"! За стократ менші провини платили своїми головами новочасні авакуми в 20-х роках цього століття. Адже виходить, що соціялістичне суспільство в СССР ще не побудоване, що там тільки заложено його підвалини. Та ж кожному сільському комсомольцеві, кожному совєтському аґітпаламареві сотні разів тлумачено, що соціялізм в Совєтському Союзі вже побудовано, що він здобув в цій країні рішальну перемогу над капіталізмом, і тепер СССР вже на всіх парах іде до комунізму, як найвищої соціяльно-політичної форми укладу суспільства. Ще ж бо в 1932 році на котрійсь там партійній конференції стверджено про закінчення побудови підвалин соціялізму, а вже на 19-му з'їзді компартії урочисто проголошено на цілий світ, що головним завданням підсовєтських народів є тепер побудова комуністичного суспільства шляхом поступового переходу від соціялізму до комунізму.

Смішно було б припускати, що Молотов помилився. Помилитися так може хіба школяр семирічки на іспиті з „політграмоти". А проте, в своєму листі до редакції „Коммунист'а" він ствержує: „Я вважаю мою формулу в питанні про побудову соціялістичного суспільства в СССР, проголошену 8 лютого 1955 року, теоретично помилковою і політично шкідливою. Політична шкода цієї формули полягає в тому, що вона вносить хаос в ідеологічні питання і суперечить партії в питаннях побудови соціялістичного суспільства. Вона породжує сумнів в існуванні соціялістичного суспільства, яке вже в основному побудоване в нашій країні"...

„Помилка" — кардинальна. Виходило б, якби Молотов „не помилився", то весь крик і весь галас московської пропаґанди на протязі останніх років про побудову соціялізму — все це була суцільна брехня? Виходило б, що всі незчисленні духові й матеріяльні жертви мільйонів підсовєтських народів, вимушені на них совєтською владою за всі останні роки, пішли на марне? Виходило б... Та багато ще чого виходило б, якби Молотов „не помилився", а сказав правду 8-го лютого цього року на засіданні Верховного Совєту СССР.

Тож не диво, що покаянний лист міністра Молотова викликав на Заході найрізноманітніші коментарі. (Про реакцію під Совєтами ще нічого невідомо). Дехто з коментаторів припускає, що це — кінець Молотова. Обґрунтовуючи це припущення, пригадують, що на побаченні з Тітом в Беоґраді Молотов був відсутній. Пригадують його заяву у Відні про „трансфузію молодої крови, що мала б прийти на місце старої". Чи не пророкував він тоді сам собі близького кінця? Далі ставлять питання: чи це дивний збіг обставин, чи заздалегідь підготована імпреза, що нефортунний виступ Молотова відбувся саме в день 8-го лютого ц. р., коли то з признанням своєї нездібности керувати державними справами виступив Маленков. І звідси логічний нібито висновок, що слідом за Маленковим має покотитися Молотов.

А проте, Маленкова, як відомо, в яму не вкинули. Він і досі фіґурує на урядових трибунах поруч з найвищими совєтськими достойниками, хоч у далеко нижчій, як вони, ранзі. В авакумівську яму вкидати його начебто й не збираються. З останньої заяви міністра закордонних справ Молотова про те, що він виїде 25 жовтня з Москви, щоб репрезентувати Совєтський Союз на Женевській конференції — також виходить, що „помилку" його йому дарували.

І ось західні коментатори роблять з цього далекосяглі висновки про „дух толеран-

(Закінчення на стор. 3-ій)

Б. Лаврівський

З ҐЕНЕРАЛЬНОЇ АСАМБЛЕЇ ОН

На Генеральній Асамблеї відбувається генеральна дискусія. Голови окремих делеґацій висловлюють погляди своїх урядів і своїх країн на міжнародне положення, подають оцінку минулого й внески на майбутнє.

Від Української ССР промовляв Л. Ф. Паламарчук. Ті самі думки, речення, арґументація, окреслення, що їх недавно чули в промові Молотова. Від якого народу чи уряду він говорив? Аж по довшім часі довідалися присутні, коли почули: „...український нарід гаряче схвалює нормалізацію відносин між Совєтським Союзом і Юґославією, підписання мирного договору з Австрією і встановлення дипломатичних взаємин між СССР і Західньою Німеччиною".

А вдруге згадав він про український нарід в кінці своєї промови, в зв'язку зі справою загальної безпеки в Европі: „Зрозуміло, що уряд Совєтської України приділяє цій справі спеціяльну увагу. Не можна забувати, що криваві европейські війни нищили український нарід так, як і інші народи. Після другої світової війни український нарід доклав величезних зусиль, щоб відбудувати села й міста..."

Решта „домагань" — визнати червоний Китай, не вживати жадних заходів щодо змін статуту ОН, підкреслення великого значення совєтських проєктів про роззброєння... Все шаблюнового змісту. Представник кожної держави з „совєтського сузір'я" може спокійно під такою „анонімовою" промовою підписатися.

Лише одне було цікаве: в своїй промові Паламарчук „розкрив", які то є 16 держав, що їх совєтська делеґація „згоджується" прийняти до ОН.

Як відомо, 22 держави „калатають у двері" ОН, домагаючись, щоб їх прийняли в члени ОН. Деякі з них, як, наприклад, Ірляндія, Портуґалія, Йорданія, „стоять перед дверима" майже 10 років — від 1946 р. Бо Рада Безпеки, яка, за Статутом ОН, ставить внесок про прийняття нових членів, не може дійти до згоди: 14 демократичних країн відкинули Совєти, ставлячи своє вето. А сім сателітних країн не зібрали потрібної кількости голосів (не менш як 7). Генеральна Асамблея кілька разів приймала резолюції, в яких закликала членів Ради Безпеки не вживати права вета при прийманні нових членів, але — надаремно. В 1949-50 рр. обговорювалося питання, чи може Загальна Асамблея прийняти до ОН державу, коли Рада Безпеки відмовить? Відповідь Міжнародного Трибуналу Справедливости була: ні!

За десять років існування ОН прийнято лише дев'ять нових членів: Афганістан, Ісляндію, Швецію, Сіям, Ємен, Пакістан, Бурму, Індонезію й Ізраїль.

Паламарчук заявив, що Совєти „згоджуються" прийняти такі держави: Албанію, Монгольську Народну Республіку, Болгарію, Румунію, Угорщину, Фінляндію, Італію, Портуґалію, Ірляндію, Австрію, Цейльон, Непал, Лівію, Ляос й Камбоджу.

Не було згадки про решту „петентів", які вже висловили бажання ввійти до ОН, а саме про Корейську республіку й „народну" Корею, про В'єтнам демократичний і „народний", про Японію, а врешті про Еспанію. Видно, Совєти не будуть „підтримувати" всіх згаданих держав.

Сьогодні трудно з певністю сказати, як поставиться більшість членів ОН до прийняття в своє середовище таких „суверенних держав", як Монгольська республіка або інші „народні демократії". Вже тепер вичувається сильна течія передусім серед південно-американських країн за невідкладний перегляд статуту ОН. Право вета мало б бути одною із перших проблем майбутньої ревізії статуту. Тут передбачається, що може дійти до створення „тимчасового бльоку" малих держав проти „диктатури й упривілейовання" великих держав, найбільш знаменним проявом чого є право вета.

Це буде одною з бойових точок теперішньої сесії ОН.

НОКТЮРН Ґ-МОЛЬ

Гей, овіяв мене
дим мужицьких хатин,
П'яний запах шалвії та рути,
Де вишневий садок,
срібна вільха і тин
Шепче слово задуми і смути...

Де смерком із-за хат,
від ланів копошин
Линуть тужні сопілчані нути...
Гей овіяв мене
спомин кращих хвилин,
Що їх серце не встигло забути...

СТ. ЧАРНЕЦЬКИЙ

Ольга Мак

КОЛИ СКРИПІЛИ ВОЗИКИ...

(До десятих роковин призабутих подій)

(16)

Отож, була п'ятниця. Я вийшла з Марійкою на берег Ельби, і між нами почалася звичайна розмова:

— Дарцю, вертаймось додому!

— Ні, Марійко. Ми вже так близько коло мети, що не сміємо вертатись.

— Близько коло мети? Де ж вона та ваша мета? Я не знаю. Зате я знаю, що ви мене завезли сюди, що ви мені присягали...

— Так, Марійко, я вам присягала, що не покину вас, і своєї присяги не ламаю.

— Що мені з такої присяги?! — починає запалюватися Марійка. — Чи я нею нагодую Орішка чи завину в неї дитину, яка прийде на світ?! Я й так не знаю, як досі ходжу, бо вже майже три тижні минуло по терміні.

— Що ж я винна, Марійко?

Марійка починає трястися й плакати.

— Так, ви винні! — кричить вона. — Ви винні! Коли б я вас не слухала, то вже досі була б вдома!

— Алеж я вас не тримала, Марійко. Пощо ті докори?

— Ви не тримали? А нащо ж ви мені присягали? Нащо дурили мене?

— Я вас дурила?

— Так, дурили! Обіцяли, що не покинете. Тепер мусите вертатись зі мною додому!

— Я вам цього не обіцяла, Марійко, і додому не вернусь.

Марійка впадає в шал і хапає мене за шию.

— Не вернетесь?! Не вернетесь?! — дивиться зі злобою мені в очі. — То я вас задушу! Розумієте?... Задушу! В мене буде мала дитина! Дитина! Дитина-а-а!..

Марійка заходиться в гістериці.

Під впливом цієї сцени у мене вперше ламається дух.

— Добре, Марійко, — кажу глухо. — Присягаю вам, що коли ми до неділі не перейдемо на другий бік — я вертаюся з вами додому.

— Що?! — зривається Марійка, і її гістерика відразу минає. — Вернетеся?

— Так.

— Присягаєте, що вернетеся зі мною додому?

— Так коли ми до неділі не перейдемо на другий бік, то вернемося додому. Присягаю!

Марійка кидається мені на шию і починає цілувати.

— О, Дарцю, які ви добрі!.. Побачите, що ви не пожалієте... Там нас зустріне мама... Ах, Дарцю, як це чудесно — бути вдома!.. Кажу вам, що ви того ніколи не пожалієте...

А я, склавши вдруге присягу, сиділа німа й задерevіла до всього. Поворот додому, що ним так раділа Марійка, для мене був рівнозначним із смертю. Що більше: Марійка говорила так, ніби вже була певна того повороту, отже, відбирала мені навіть віру в можливість перейти кордон.

Щоб не заломитися остаточно зриваюся на ноги, покидаю здивовану Марійку і біжу геть. Лишається тільки два дні. Два дні!.. За цих два дні мушу пекло перевернути догори дном, але доп'ясти свого! Інакше... Інакше...? Ні, цього не може бути! Цього не сміє статися!..

Вже не зважаю на ніщо. Зачіпаю по дорозі всіх зустрічних людей і говорю з ними одверто, не криючись, що хочу перейти на другий бік. Люди дивляться на мене зі співчуттям і острахом, очевидно вважаючи мене за божевільну, але ради не дають ніякої. Лишаю одних, ловлю інших і все ставлю те саме питання: Як перейти на другий бік Ельби? Втратити все одно не маю чого: чи за два дні „добровільно", чи тепер, коли в найгіршому випадку мене викриють, — однаково вертатись „на родіну". Яка різниця?

І я все біжу далі й далі, поки не потрапляю до касарень совєтських військ. Тут бачу, що попід будинками йде пара: він — старшина, як видно по відзнаках, а вона — також в совєтському однострої, досить бридка, і на додаток має майже лису голову. На моє щастя, старшину хтось відкликав на бік, а я тоді кидаюся до жінки й починаю говорити до неї по-польськи. Плету, як навчена папуґа, що я з Познаньщини, їду зі своєю сестрою і т. д. На кінець питаю, чи вона мене розуміє? О, щастя!

— Так, я тебе розумію, — відповідає жінка по-польськи. — Я також полька з Лодзі. Була в німецькому концентраційному таборі і, — бачиш? — вилисіла в ньому з голоду. Тепер служу при совєтському війську, а он той „хлоп" — то мій коханець. Він, вправді, є „ґбур" і свиня, аленазагал добрий. Поговорю з ним, може він тобі поможе.

Лиса полька говорить зі мною цинічно-одверто, але із усього видно, що вона справді мені співчуває. Умовляємось з нею, що завтра маємо зустрітися на тому-он місці в другій годині пополудні. Вона буде ще сьогодні говорити зі своїм „ґбуром", а завтра дасть знати про вислід розмови.

З тим вертаю я до шопи, але нічого нікому не кажу. Бо й що скажу, коли сама не вірю в те, що з того може щось вийти? Так фатально не щастить цілу дорогу, так заводили найпевніші сподівання, що й тепер ледве чи варто розжарювати в собі непевну іскорку надії.

Западає вечір.

Лягаю під візок, щоб мене не було видно. Мама — поруч мене, а Марійка по другому боці візка. Їм нема чого боятися: ні мама, через свою старість, ні Марійка, через свою вагітність, нікого не спокусять.

Лежу тихенько, але спати, звичайно, не можу. Думки лізуть в голову і сверлують мозок. Чи вийде з цією лисою полькою що, чи не вийде? Навряд, чи вийде. Ну, а коли не вийде, що тоді? Чи вдасться найти інший вихід з положення? Чи таки доведеться дотримати даної Марійці присяги? Лишається в розпорядженні один день і... дві ночі. Ніч тут варта більше, як день...

Нібн на потвердження моїх думок, з хряскотом відчиняються широко двері шопи і в них влазить гурт п'яних вояків.

— Ей, баби, слиш? Кто з вас хочет іті на Маґдебурґ...?

Всі речі називаються своїми іменами.

В шопі тихо.

— Ну, кто хочет на Маґдебурґ? ...... — пустім. А так — не пустім. Подохнєте тут — а не пустім!

В шопі далі тихо, хоч всі з напруженям прислухаються до незрозумілої мови.

— Ну, ви, ...! Не понімаєте? Нікс фарштейн? .... русіше солдат — геген Маґдебурґ. Нікс ...., русіше солдат — нікс геен Маґдебурґ. Штербен — нікс геен. Фарштей?

— Іх ґее! — падає раптом глухо з кутка, і там зводиться висока, незуґарна жіноча постать.

Цих два коротеньких, глухо вимовлених слова розтинаються, як вибух ґранати, в принишклій шопі і наповнюють її чимсь несамовито траґічним.

— Вот молодец! — хвалять вояки. — ...... русіше солдат — і геен Маґдебурґ. Ґут! Кто єщо?

— Іх.

— Іх.

Боже! Годяться! Встають і йдуть, покірні й зломані. Ідуть на ганьбу, на знущання, щоб тільки вирватися звідси!..

Пішли...

Я затикаю вуха пальцями, закусую до крови уста, щоб не чути того, щоб не закричати в голос. Мене палить вогнем страшний сором за тих нещасних, покірних, як вівці, жінок. Чи свобода, а навіть саме життя, варте, щоб платити за нього такою ціною?

— Своє, може й не варте. Але чуже... Наприклад, життя дитини?..

ДОПОМОЖІТЬ „ВЕСЕЛЦІ” ПРОЯСНИТИ ДУШУ УКРАЇНСЬКОЇ ДИТИНИ! ВИШЛІТЬ СВОЮ ЩЕДРУ ПОЖЕРТВУ НА ВИДАВНИЧИЙ ФОНД „ВЕСЕЛКИ”!

НОВА МИСТЕЦЬКА ВИСТАВКА

В днях 16 до 30 жовтня буде відкрита в Літ.-Мистецькому Клюбі в Ню Йорку чергова мистецька виставка, цим разом присвячена творчості наших померлих мистців 20-го віку.

Подаючись на еміграцію, численні наші громадяни захопили з собою не тільки речі першої потреби, але й культурне добро. Одак у Новому Світі знайшлася немала скількість творів чільних наших мистців, і тепер влаштована виставка має завдання, власне, показати хоч частину тих збережених культурних цінностей. На виставці зібрані твори двадцятисеми мистців, а саме (поазбучно): Азовського, Вацика, Бойчука, Дядинюка, Жеваго, Іванця, Іванюха, Івасюка, Ковжуна, Косніна, Крижанівського, Кричевського, Левченка, Богдана Лепкого, Магалевського, Маслюка, Михайлова, Новаківського, Рубчака, Северина, Сенькова, Сосенка, Труша, Харкова, Холодного, Шульги і Яблонського. Очевидно, Об'єднання Мистців Українців в Америці, влаштовуючи цю меморіяльну виставку, мусіло триматися принципу ретроспективности, бо ця виставка все таки складена в ненормальних умовах еміграції, без доступу до красвих музеїв чи приватних збірок, приналежних родинам померлих мистців. Навіть не всі власники творів у ЗДА погодились дати експонати на цю виставку. А все таки зібрано прегарну виставку малярських і кілька графічних творів, де наше громадянство зможе ще раз зустрітися з творами таких величин українського мистецтва, як Труш і Новаківський, Холодний і Ковжун, Кричевський і Азовський, Михайлів і Шульга, не згадуючи інших, імена яких уже подано.

На виставці представлені твори тієї цікавої доби українського мистецтва, коли воно, після натуралістичного і реалістичного 19-го віку, почало пульсувати новими і живими струмами. Ту оживленість внесли в українське малярство не тільки західні впливи, головно імпресіонізму (який на Україні виробив своє власне обличчя, відмінне від французького), а й відчуття національних традицій та заходи показати їх новими, сучасними засобами. Нинішне, таке багате своєю різноманітністю обличчя українського мистецтва було б немислиме без праці і досвіду, власне, чільних представників тієї перехідньої дати, які допомогли сучасникам усвідомити свою оригінальність та включитися в загальний потік світових мистецьких проблем. Тимто й теперішня виставка є висновком пошани і зрозуміння до творчости попередніх мистецьких генерацій.

В час, коли творчість більшости мистців показана на виставці одним - двома творами, деякі з них представлені вийнятково добре. Особливо поважну скількість творів мають Новаківський, Труш, Кричевський, Михайлів, Шульга, Азовський і Дядинюк. Сильно заступлений передусім Микола Азовський, що помер молодо в Аргентині в 1947 р. Ще за совєтських часів мав він вироблене ім'я і належав до тих нечисленних мистців, яким Сталін позував особисто до портрету. Зовсім невідома західньо - українському та американському громадянству творчість Іллі Шульги, загинулого на засланні в 1938 р. Учень, між іншим, І. Ріпина, він був професором Київської Академії Мистецтв. Завдяки його дружині, сьогодні в ЗДА знаходиться понад 60 творів цього цікавого мистця з доби, коли реалізм починав переходити в імпресіонізм. Прихильники сучасного надреалізму знайдуть неодне цікаве в творчості Юхима Михайлова, що висловлює малярством свій власний символічно - казковий світ. Значна скількість творів цього мистця також зберігається в ЗДА. Відвідувачі виставки матимуть змогу побачити також комплетстилізованих історичних портретів з циклю „Володарі Княжої України" пензля Василя Дядинюка. З посмертної спадщини пок. д-ра Луки Мишуги на виставці показаний портрет його славетного дядька співака, пензля М. Івасюка (автора „В'їзду Б. Хмельницького до Києва"). Взагалі виставка багата творами не тільки чисто мистецької, але й культурно - пам'яткової вартости.

С. Гординський.

(Виставка відкрита щодня в год. 8—10 вечером, в неділі від 10 рано до 10-ої вечір. Святочне відкриття відбудеться в неділю 16 жовтня в год. 12 в полудне).

З ЖИТТЯ ГРОМАД І ОРГАНІЗАЦІЙ

Гартфорд, Конн.

Успішне віче ЗУАДК-у

Віче ЗУАДК-у в дні 2 жовтня ц. р. в місті Гартфорді, Конн. викликало велике заінтересовання в цілому стейті Коннектикат, доказом чого була приявність на ньому відпоручників з дальше положених місцевостей.

Віче відкрив вступним словом працьовитий керівник Допомогової Комісії Філії УККА в Гартфорді п. Михайло Кузьма, вітаючи прибулого з Филаделфії представника централі ЗУАДК-у п. Ів. Поритка, та покликавши до почесної президії голову стейтової Філії УККА д-ра Василя Небелюка, організатора УНСоюзу п. Антона Маланчука, голову Відділу УККА з Ню Гевен д-ра Константина Матвієнка та відпоручника Відділу УККА в Ню Бритен інж. ВоВлодимира Глову.

Вічем незвичайно ділово проводила одноголосно вибрана президія в складі: інсп. В. Гафткевич, предсідник та інж. Лучкань і пані Гаврилів — члени.

По вичерпнім звідомленні з праці місцевого переселенчого осередку п. М. Кузьми, предсідник ЗУАДК-у виголосив одногодинну доповідь, в якій унаглядив дотеперішні висліди діяльности ЗУАДК-у, а зокрема заходи в обороні проти примусової репатріяції, в оформленні правного стану скитальців, матеріяльній допомозі харчами та одягом. За посередництвом ЗУАДК-у переселилося до ЗДА понад 40 тисяч осіб, а в інші країни понад 20 тис. Під теперішню пору під моральною і матеріяльною опікою ЗУАДК є в Німеччині і Австрії коло 20 тис. осіб. ЗУАДК веде тепер посилену акцію в допомозі в переселенні до ЗДА на основі іміґраційного закону з 1953 року, до якого зголосилося коло 6 тис. осіб. Досі підшукано спонзорів і оформлено 1,350 ашурансів на понад 4 тисячі осіб. Вже на 157 ашурансів прибуло до ЗДА 341 особа. Пильним завданням є тепер розбудова занедбаної у нас ділянки суспільної служби на терені ЗДА. Все більше людей потребують помочі. Є велика кількість людей самітних і старших віком, якими хтось повинен опікуватись. Користаючи з переселення знайшлося в ЗДА кілька десятків наших інвалідів, які теж потребують помочі.

Над доповіддю розвинулася дуже оживлена дискусія, в якій забирали голос: П. Медвецький, пані Гілевич, П. Лучкань, д-р К. Матвієнко (Ню Гевен), Василь Дзіковський, інж. В. Глова (Ню Бритен), Антін Маланчук, Василь Гачкевич (Ню Гевен), В. Мох (Н. Бритен), пані Гаврилів, інсп. В. Гафткович, д-р В. Небелюк і інші. З признанням відмічуємо корисні висліди 10-річної праці ЗУАДК-у, в якій приходилося поборювати великі труднощі та перешкоди, що їх створювали своєю пропаґандою серед непоінформованих урядових американських чинників наші національні вороги, передусім москалі. Засуджувано гостро оклеветування ЗУАДК-у і його відповідальних працівників збоку деяких наших людей чи груп, які намагалися підірвати довір'я до цієї нашої харитативної установи. У висліді дискусії постановлено: скріпити на далі піддержку праці ЗУАДК-у, в тій цілі в найближчому часі оформити місцевий Відділ ЗУАДК-у, всі пожертви, членські вкладки збирати на будуче зорганізованим порядком з допомогою окремих збирачів. Представники Відділів УККА в Ню Бритен і Ню Гевен зобов'язалися докласти всіх зусиль, щоб і в їх місцевості теж зорганізовано включитися в харитативну діяльність та вже в скорому часі подбати про оформлення Відділів ЗУАДК-у. При Управі Філії УККА стейту Коннектикат рішено створити окрему допомогову рефентуру, до проводу якої кооптовано пана Михайла Кузьму, дотеперішнього заслуженого керівника Допомогової Комісії Філії УККА в Гартфорді. При кінці на внесок інсп. Гафтковича рішено вислати хворому екз. директорові д-рові Володимирові Галанові побажання якнайскорішого видужання та багато здоров'я для продовжування його корисної і відповідальної праці в ЗУАДК-у.

О. К.

Вступайте в члени Українського Народного Союзу!

• ПОВІДОМЛЕННЯ •

Українська Вільна Академія Наук у США
11½ Вест 26 вул., Н. Й.
НАУКОВЕ ЗАСІДАННЯ
в суботу, 15-го жовтня 1955 р., о 6-ій год. 30 хв. веч., в приміщенні УВАН у США відбудеться засідання Природничого Відділу УВАН у США.
Доповідь —
проф. Н. Осадча-Яната:
„МИХАЙЛО МАКСИМОВИЧ ЯК ПРИРОДНИК".
Вхід вільний.
Керівництво Відділу

В АМЕРИЦІ ЖИВУТЬ ЩЕ БЛИЗЬКО 100 УЧАСНИКІВ ЗИМОВОГО ПОХОДУ

Ню Йорк. — У зв'язку з приготуванням до святкувань 35-их роковин Першого Зимового походу, що відбувся під проводом сл. п. ген. полк. М. Омеляновича - Павленка у запілля большевицького окупанта України, Орденська Рада Ордену Залізного Хреста, очолювана ген. - пор. О. Загродським, підрахувала, що на терені ЗДА живе під цей час 54 учасників згаданого славетного походу і коло других стільки в Канаді. З цього на м. Ню Йорк та околицю припадає 29 учасників. Для Ню Йорку та всієї Метрополії таке свято відбудеться в неділю, 16-го жовтня ц. р. о год. 6-ій вечора в авдиторії „Джуньйор Гай Скул" при Евеню Б, при чому після Апелю Поляглих, що відбудеться при співучасті ветеранів Збройної Сили ЗДА українського походження, та вшанування живучих учасників Зимового Походу, виступлять як виконавці програми Український Хор з Аллентавну, Па. та відомий піяніст проф. В. Кіпа. Комітет, що влаштовує це свято, очолюють д-р Іван Козак, як голова й Пантелеймон Шуган, як секретар. Свято матиме загальноукраїнський та соборницький характер.

СКАНДАЛЬНА ІСТОРІЯ З МОЛОТОВИМ

(Закінчення зі стор. 2-ої)

ції", що запанував у Москві, поширившись від „духа Женеви", що зродився був під час „зустрічі на вершинах"; про широкі перспективи демократизації совєтського режиму, започатковані в тій же таки Женеві; про всякі інші речі, дуже приємні для людей, які волюють в напружених історичних моментах переймати тактику відомого африканського птаха.

Таємниця молотовської „помилки", треба думати, незабаром розкриється, бо істоту її тяжко буде приховати навіть для большевиків. Тим часом можна твердити, що ця „помилка" не була помилкою, а була таки свідомо виголошеною засадою, справленою догмою про совєтське „двоєперстіє", випрацюваною якоюсь групою у кремлівських закутинах після смерти Сталіна. Скандальна історія з Молотовим ще трохи підносить краєчок заслони, за якою метушаться сталінські спадкоємці, шукаючи взаємної загибелі, а рівночасно й виходів з ситуації, в яку поставила совєтську імперію смерть диктатора.

Коекзистенція — це лише один із виходів.

В. С-ко

ВИКОНАЛИ СВІЙ ОБОВ'ЯЗОК

У цій рубриці друкуємо з признанням і подякою імена тих громадян, що прислали свою добровільну доплату до передплати „Свободи" та свою пожертву на фонд дитячого журналу „Веселка".

СПИСОК Ч. 4.

Д-р О. Сас-Яворський, Абевіл	$ 10.00	Е. Захарчук, Стровсбург	2.00
Д-р М. Кузьмович, Вабилон	10.00	Д. Ганущак, Бофало	2.00
Я. Гриник, Клівленд	10.00	І. Паснак, Ню Йорк	2.00
М. Носаль, Нортгемптон	10.00	І. Бучинський, Лінколн	2.00
П. Костик, Джерзі Ситі	5.00	Д. Галушка, Перт Амбой	2.00
П. Пасковіч, Ньюбург	5.00	В. Мельник, Шикаґо	2.00
Л. Казієвич, Дітройт	5.00	М. Токар, Рачестер	2.00
М. Дрозда, Кентон	5.00	Л. Цегельська, Рачестер	2.00
П. Цар, Бофало	4.00	М. Воскрес, Дітройт	2.00
С. Гавриш, Фила.	3.00	Т. Косович, Теривіл	2.00
І. Стеткевич, Дітройт	3.00	Д-р В. Білецький, Барон	2.00
П. Ткачук, Шикаґо	3.00	Н. Окон, Ґрейт Нек	2.00
М. Мартиненко, Трентон	3.00	М. Слюзар, Бруклин	2.00
В. Шевченко, Іст Шикаґо	3.00	М. Зідонік, Белман	2.00
М. Бабій, Дітройт	3.00	Д-р В. Білецький, Шикаґо	2.00
С. Піндичук, Белпорт	3.00	А. Овак, Шикаґо	2.00
С. Бойків, Нюарк	3.00	Т. Угляк, Скрентон	2.00
П. Меуш, Ню Йорк	3.00	В. Фурсік, Нюарк	2.00
С. Пирожинський, Брукл.	3.00	С. Возняк, МекКіспорт	2.00
Д-р В. Комаринський, Ірвінґтон	3.00	Я. Цюк, Честер	2.00
І. Комаринський, Ірвінґтон	2.00	М. Зошак, Форд Ситі	2.00
І. Грабік, Скрентон	2.00	Н. В. Винниц, Шикаґо	2.00
М. Коваль, Акрон	2.00	М. Багрій, Шикаґо	2.00
И. Галичин, Бронксвіл	2.00	М. Гурак, Клівленд	2.00
М. Пастернак, Плейнфілд	2.00	І. Смеричанський, Джерзі С.	2.00
М. Томаш, Бостон	2.00	В. Новаковський, Л. Ай. С.	2.00
І. Козак, Мішавака	2.00	К. Борисенко, Шікопія	2.00
М. Вендіок, Балтімор	2.00	І. Креськов, Ню Йорк	1.00
С. Гвіздь, Фила.	2.00	М. Курчак, Іст Медов	1.00
В. Бойчик, Фила.	2.00	М. Крат, Гемтремк	1.00
І. Петришин, Джерзі Ситі	2.00	Ю. Стронецька, Елизабет	1.00
С. Карп. Бетлегем	2.00	Н. Юркевич, Нюарк	1.00
І. Чопко, Елмайра	2.00	Разом	$ 186.00
М. Ляшенко, Шикаґо	2.00	Раніше проголошено	1,153.25
А. К. Бурий, Йонґставн	2.00	Разом	$ 1,339.25

ДОДАТКОВИЙ ВИКАЗ ПОЖЕРТВ НА „ВЕСЕЛКУ" ЗА МИНУЛИЙ ПЕРІОД.

Д. Костишин, Ню Йорк	$ 10.00	М. Кірик, Бурлінґтон	2.00
М. Гречило, Мілвокі	5.00	В. Пустовий, Трентон	2.00
А. Івахнюк, Торонто	5.00	Ф. Велич, Сиракюз	2.00
Н. Бурачок, Скулкіл Г.	5.00	Д-р В. Мотика, Рачестер	2.00
Р. Мандрусяк, Венезуеля	3.35	В. Вумбар, Бофало	1.20
М. Капусняк, Віндзор	3.00	Ф. Букач, Фила.	1.00
С. Туркало, Флашінґ	3.00	О. Целевич, Ню Йорк	1.00
Відд. 215 УНС, Горнель	3.00	О. Раковська, Бронкс	1.00
М. Сухарчук, Елирія	2.20	В. Лисенко, Пітсфілд	1.00
М. Дубецький, Ню Гейвен	2.00	Л. Футала, Дітройт	1.00
Шпилькін Ф. Росемонт	2.00	Х. Марценюк, Шикаґо	1.00
С. Войтановський, Фила.	2.00	В. Мисик, Бруклин	1.00
Д. Мачаляба, Клівленд	2.00	Чеверда, Вілістон	1.00
О. Гайовська, Ірвінґтон	2.00	О. Михайлишин, Кліфтон	1.00
О. Сокіл, Гафорд	2.00		
Ю. Жеребецький, Саскатун	2.00		
І. Кравців, Фила.	2.00	Разом	$ 73.75

Богдан Лучаковський

ПЕРШИЙ ДИК

(3)

Я не мав при собі рушниці, як звичайно, і по правді тоді таки добре наївся страху; а хоч би і мав то і так не був би зважився стріляти.

Може дики і не хотіли Банді роздерти, а тільки прогнати, як докучливого інтруза, що забрив аж у їх барлоги, та все одно, дики мені тоді ще дужче не злюбилися тією „свинською авантюрою".

*

Саме у той час, як я врешті добився у батьків дозволу піти на засідку на дики, випала слота. Дики у слоту виходять у поле багато відважніше як в погоду.

Паламар Яць Шпарій щодня приносив нові вісті, де то дики і скільки шкоди ненаробили минулої ночі.

Але в дощ не було й мови, щоб мене пустили на засідку. Врешті одного дня небо стало потрохи прояснюватися. Пастух Олекса сидів пів дня і вимащував батькові мисливські черевики якимсь звіринним лоєм, пригрітим воском і ще чимось, щоб не промокли, а зі стриху знесли старий цельтовий порохівник, який мав нібито не промакати від дощу. Очевидно і черевики і порохівник були на мене завеликі, але я вже зрезиґновано погодився їх вдягнути, лише, щоб тільки пустили мене на засідку.

Дощ ще набігав, але тільки хвилями, а паламар Яць божився, що то вже вибирається на справжню погоду, бо „міняється кватира місяця" Ще в останній хвилині мусів я звести одну баталію, яку теж програв: мусів під порохівник вдягнути мамин кожушок без рукавів — і нарешті я був готовий до засідки.

Прийшов Пилип, мою рушницю сховав як забавку під свою сірачину, патрони поховав я по своїх кишенях і так вже по полуденку ми вибралися в ліс, точніше в „Три Кіпці", місце у лісі, де сходилися границі трьох громад і де був сталий „вексель" диків. Ми думали там бути десь на годину пів до п'ятої вечером, а дики виходили в шкоду звичайно десь по восьмій годині вечора.

Ми дійшли польовою дорогою до буди, що стояла на попівщині, зроблена з околотів, щоб був захист вартівникові, що мав би був тут сторожити вівсів від диків.

Скрізь попід лози були пороблені якісь халабудки для вартівників від диків.

Ми перейшли Шинґлів, обросившися в травах „по самі вуха" й вийшли на край лазу, що виходив на ниви, що були тут якби польова затока, довкола обведена лазами.

Треба було сідати на засідку. Я вибрав собі на сідало березовий пеньок, попри який росла близнючка береза так, що можна було об неї спертися плечима.

Пилип примостився десь подалі. З Шинґлівського яру потягав студений вітер. По небі бігли білі, рідкі хмарки. Очевидячки випогоджувалося.

Від часу, як ми розійшлися з Пилипом, минула вже з година, а може й більше. Я сидів непорушно і вслухувався в лісову ніч. Тисячі сверщків з нив і з лісу стрекотіли музичну увертюру до літнього сну підгірської ночі.

Вівси передімною почали якось немов би яснíти. Над лісом сходив місяць. Небо випогодилося вже зовсім. Місяць плив тепер по чистих, ясних облаках. Було видно як над Вовчковими лежали густі, білі мряки; десь з вовчковецьких лугів відзивався раз-пораз деркач. Ген-ген в долішнім кінці села блимало світло в кількох хатках. Щось зашелестіло у вівсі. Знову шелеснуло. У місячному сяйві було видно як на другому загоні від мене рушаються стебла вівса. Щось посувалося напоперек загону в сторону лазу. Мені по шкірі пробіг дрож. Я міцніше стиснув рушницю, що лежала в мене на колінах, і тоді завважив, що курки не були підведені. Тепер не було можна їх підводити, бо підводилися вони досить галасливо (як дубельтівка була вже ветха) і можна б було таким чином сполошити звірку. Тимчасом звірка підсувалася все ближче. Я вспів вже умудритися, що це ніяка грізна потвора, бо прецінь навіть не видно її з. вівса, та все ж таки горів від нервової цікавости, що це. ВВрешті з крайнього загону в борозду спустилася повагом... ропуха.

На фронті, десь за Дністром, щось скілька разів глухо гупнуло, правдоподібно гармати.

І знову було спокійно.

Десь далеко, за нами, мабуть в Тарнавських лазах, впали два стріли. То певно котрийсь тарнавський „рабшіц" „дістав" дика на засідці.

Ставало таки добре студено і я в дусі перший раз признав мамі слушність, що мене всилувала надягнути її кожушок. А в ноги, то я таки змерз, а найбільше в коліна, промочені в травах. До того звідкись взялося скілька комарів і тяли немилосердно в шию і по руках.

Мені вже дуже вкучилося сидіти і я з нетерпеливістю чекав тої хвилі, коли Пилип зійде зі своєї засідки і ми підемо до дому.

Нараз, з-заду за мною, зашумотіли корчі, якби кілька людей нараз передиралося через густі рощі. Мені мигнуло в голові, чи не йдуть це якісь „рабшіци". А те „щось" дошумотіло майже під ті корчі, які відгороджували мою березу від лісу, і стануло.

Мені зробилося на душі моторошно. Що це може бути, люди чи звірі? Чому те „щось" пристануло і тепер тихо чекає? На що чекає? Невже з'очило мене і лагодиться до якоїсь напасти на мене? В мене на шкірі поставали „сирітки" зі схвилювання. Що мені робити? Встати й обернутися дулом рушниці до того „щось"? Чи радше тихцем перечікувати, може „воно" мене не бачить і залишить в спокою?

Нагло те „щось" зашумотіло знову і я побачив як стадо диків, може десять, може дванадцять, може п'ятнадцять штук, почало перескакувати з крайніх корчів лісу в овес, той овес, при якому я чатував. Все це діялося від мене на яких 10—15 кроків. Я задеревів.

Дики, про яких я стільки намріявся, тобто дики на мисливській засідці, були осьтут, майже на кінці дула моєї дубельтівки. Але було їх так... дуже багато і так... дуже близько, занадто близько. І звичайний страх і мисливська емоція майже спаралізували мої рухи. В голові шибали на переміну дві думки: стріляти — чи... тікати?...

Крайнім загоном, тобто тим найближчим від мене, йшов дик, як мені видалося, такий великий як мала корова.

Я виразно чув як він слиняво чамкає вівсяні волотки і час від часу кланцає зубами. Мені пригадалося те, що казав батько: „стріляй, першого, найближчого з краю, як тебе мине". Якийсь інстинкт кричав в мені — не стріляй, а що як той страшний дик обернеться і кинеться на тебе, він же тебе не то, що розпоре, а стратує як качення.

Але ловецька жилка таки перемогла. Остання думка була: батько дуже розумний і старий мисливець, як він казав стріляти до першого, то стріляй.

Дики минули мене. Крайній, як мастодонт, плив спокійно вівсом, видно нічого не прочуваючи, і я мав його тепер перед собою на вскіс на яких 15—18 кроків. Місяць світив ясно, я видів „фіґуру" дика як на образку.

Я підняв рушницю до прицілу, довго міряв, руки в мене тремтіли — і я випалив. Нехотячи з обох дул нараз. Рушниця тарахнула мене по щоці і мало не вискочила з рук як щупак. Порох, який можна було при рушницях Лефоше вживати, був чорний, димний. Передімною закурилося як перед середньовічною каноною. Я втратив з очей всю дичу зграю. Секунду я чекав, що дики враз обернуться в мою сторону і тутже мене роздеруть на куски. Але так не сталося. Я чув, по шумі вівса, як вони фукнули, як розскакувалися, потім все майже втихло, але якийсь шум вівса все ж таки було чути.

Я нервово шукав по кишенях патронів і заладував рушницю знову. Дим від стрілу розходився і я побачив одного дика, що вертався підтюпцем, щось третім чи четвертим загоном від мене, вгору, до лісу, а решта стада майоріла в місячному світлі далеко на полі, тікаючи в шаленій паніці.

Надбіг Пилип. „Ну-ну, що, паничу, де той дик"? „Не знаю", сказав я вже досить самопевним тоном, прийшовши менш-більш до рівноваги. „А де ви його стрілєли"? Я завів Пилипа на місце. Пилип щось нюхтів як пес, клякав, розглядав сліди на землі, розглядав волотки вівса і що хвиля дивився за тим диком, що повагом, сам один, сунув до лісу, а врешті каже: „та той єдинак, жи онди сам добігає до лісу, то він дістав, він йнакше був би не відбивавсі від кумпанії".

Я за ним перейду, а не будете ту сами боятисі"? Я гордовито відповів „що? боятися? Теж щось вигадуєте, Пилипе. Ідіть, йдіть, я ту почекаю. А як давго „будете"?

„Та я лиш збігну за ним до перших корчів, може він там впаде, а як там го не буде, то підем до дому, бо як тепер за ним поночи, по лісі шукати".

Я сів і сидів на пеньку, такий самопевний, що здавалось мені, що хоч би і той змій, що з ним Кожум'яка бився, ось тепер тут з'явився, то я стріляв би, без вагання. Пилипа не було може з пів години. Врешті прийшов, зарошений, і сказав, що фарба є, але дик пішов цілий, десь у Довжинське.

Ми повернулися додому.

В дома вже знали, що хтось з нас стріляв, бо хтось з челяді доповів ,що чув стріл, так якби у Шинґловах.

При вечері я мусів все розказати до чиста, як було. Мати гладила мене по голові і казала „і треба тобі того було? От обмочився і певно намерзся і тільки всего". Батько підсміхався тільки, але здається був радий з того, що я, кільканадцятилітній хлопчак, не побоявся стріляти в таку гущу диків.

Пилип вечеряв у кухні „як Бог приказав": миска бульби, пом'ятої з сиром, миска квасного молока, пів разового хліба, миска молошної каші і півлітри „гарбати" добре посолодженої, з білою булкою „від столу". Видно розказував якісь „диштифранти", бо челядь в кухні заходилася від сміху.

По вечері батько вийшов до кухні і слухав Пилипового „рапорту". Пилипові експлікації до нашої ескапади були такі, що дик вправді був пострілений, але відав не дуже, бо „пішов — а пішов" в Довжинське.

*

А одначе з того вечора зав'язалася довкола стріленого дика інтрига, нічим в клясичній опері - буффо, зі старухою-інтриґанткою, фальшивим вірником і хитрою покоївкою, з тією тільки різницею, що дієві особи на станьківськім приходстві — не співали.

Стара Маруня Гишпелька, „медєнна", що „сиділа" зараз коло приходства, „в потоці", прибігла до їмості, зараз на другий день рано, і в найбільшім секреті „доповіла", що її „старий" вертався досвіта з грибів тай заздрів як Пилип Задорожний з своїми хлопцями віз своєю кобилчиною на тічці дика, „як телиця", прикритого для непознаки снопами.

Секрет „Медєнної" підслухала покоївка Доня, що мала „онкер" на Пилипа, бо доповів був на неї перед їмостею, що „товклася" з хлопцями-урльопниками, на музиці.

Спритна як ласиця, Доня, видно увзялася при тій нагоді помститися на Пилипі. На другий день досвіта забігла до Пилипової хати, нібито звідатися чи не поїхав би „слєпою" єгомостеві по сіно. При тій оказії нахабно відтулила притулу від печі й заглянула в піч. Там стояла макітра, як цебер, повна „мачєнки" з дика.

Пилип був ганебно скомпромітований. З сорому пропав щось на три дні. Пішов кумі косити різоху аж в ляховицькі лази і не приходив додому навіть на ніч. Ночував на лазах.

Катарзіс наступив в неділю, по Службі Божій. Єгомость закликав Пилипа до захристії і спитався, як то поправді було з диком.

Пилип зблажився як кріль і почав „скузуватися", що дик знайшовся, але аж на третій день, аж у Довжинськім, що вже дуже був засмердівся, то він, Пилип, навіть не давав знати, бо „мнєсо" було вже нідочого. Батько спитав, що сталося зі шкірою й іклами. Пилип признався, що шкіру має дома й її принесе, а іклів нема, бо дичу голову лиси десь заволікли в лісі і не мож її віднайти. В понеділок Пилип принес шкіру. Була величезна. Її розвісили на бантах над шпихлірем. Мали її дати до Болехова, до виправи, щоб зробити з неї нове сідло для мене, потім валізу, аж вона врешті сплісніла на бантах.

А ікли пропали. Я дуже жалкував за ними. Мати була за них дуже лиха на Пилипа, бо було їй жалко, що я, вполювавши мого першого дика, не буду мати пам'ятки з нього.

*

Той мій перший дик був найбільший, що я вполював у моєму житті. Я ще і тепер не раз згадую ті „шаблі", яких я ніколи не побачив.

(Кінець).

МАРҐАРЕТА ТРУМАН ВЕРНУЛАСЯ З ЕВРОПИ

Колишній президент Геррі Труман з дружиною зустрічають на кораблі „Юнайтед Стейтс" їхню доньку Марґарету, яка вернулася з подорожі по Европі.

ЗБОРИ ВІДДІЛІВ УНС

САВТПОРТ, КОНН. — Т-во ім. Т. Шевченка Відд. 84 подає до відома всім членам, місцевим і позамісцевим, що трикварта льні збори відбудуться в неділю, 16-го жовтня, о год. 4-ій попол., в залі УНДому, 279 Кінґс Гайвей Вест. Будуть важні справи до полагодження а іменно хто був хворий нехай принесе лікарську посвідку а тоді одержить запомогу після статуту. Буде справа Веселки і приєднування нових членів. — О. Куян, предс.; М. Ґудзік, кас.; П. Дудко, секр. Адреса секретаря: Peter E. Dudko, 140 Bronson Rd., Soutsport, Conn. Tel CL 9-2078.

ПАССЕЙК, Н. ДЖ. — Т-во ім. Т. Шевченка Відд. 42, повідомляє своїх членів, що місячні збори відбудуться в неділю, 16-го жовтня, о год. 2-ій попол., в УНДомі при 237 Ґовп Евеню. На збори просимо прийти всіх членів бо є важні справи до полагодження. Присутність кожного члена є обов'язкова. — В. Марущак, рек. секр.